

Araştırma Makalesi

Uşak merkeze bağlı Çamyuva Köyü'nün tarihçesi ve kurtuluş savaşındaki yeri

History of Çamyuva Village, affiliated to Uşak Center and its place in the war of independence

Yücel Özdemir¹

Makale Bilgisi

Alındı: 07.10.2024
Düzeltildi: 23.12.2024
Kabul Edildi: 09.04.2025
Yayımlandı: 30.06.2025

Öz

Çamyuva Köyü'nün yerleşim yeri olarak tarihi, Türklerin bölgeye ulaşmasından çok öncesine dayanmaktadır. Nitekim Türk toplumuna ait olmayan eski taş yapı, sütun ve mezar gibi kalıntılar bu durumu doğrulamaktadır. Türklerin bölgeye ulaşmasıyla ve özellikle Osmanlı Devleti'nin hakimiyetiyle uzun süreli ve istikrarlı bir dönem başlamıştır. Bu dönemde Çamyuva Köyü'nün geçmişiyle ilgili özellikle tahrir defterleri, nüfus kayıtları ve temettuat kayıtları önemli bilgiler sunmaktadır. Bundan başka bazı ayrıntılı bilgiler Yunan işgali sırasındaki olayları anlatan askeri rapor ve kayıtlara dayanmaktadır. Yunan ordusu, Büyük Taarruz sonucunda başlattığı geri çekilme hareketini Çamyuva Köyü'ne kadar sürdürebilmiş ve burada teslim olmuştur. Bu durum Yunan ordusunu esir eden Türk birlik komutanlarının raporlarında ve Yunan ordusu başkomutanı Trikopis'in kendi hatıralarında ifade edilmiştir. Çamyuva Köyü'nün böyle önemli tarihi olaylara sahne olmasına rağmen akademik çalışmalarda çok az isminin geçmesi ilginç bir durumdur. Bu çalışmayla hem köyün bu olaylardaki tarihi önemi, hem de Yunan ordusu ve Trikopis'in teslim olmasıyla ilgili mekansal tartışmalar açıklanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çamyuva Köyü, Mingırap, Kurtuluş Savaşı, Yunan İşgali, Trikopis

Article Information

Received: 07.10.2024
Revised: 23.12.2024
Accepted: 09.04.2025
Published Online: 30.06.2025

Abstract

The history of Çamyuva Village as a settlement dates back to before the arrival of the Turks. In fact, the ruins such as old stone structures, columns and graves that do not belong to the Turks confirm this situation. A stable period began with the Ottoman Empire's dominance in the region. During this period, especially the census books, population records and dividend records contain important information about the history of Çamyuva Village. Some other detailed information is based on military reports and records during the Greek occupation. The Greek army, while retreating as a result of the "Büyük Taarruz", reached Çamyuva Village and surrendered there. This situation is expressed in the reports of the Turkish unit commanders who captured the Greek army and in the memoirs of the Greek army commander-in-chief Trikopis. It is interesting that Çamyuva Village is rarely mentioned in academic studies despite being the scene of such important historical events. This study attempts to explain both the historical importance of the village in these events and the spatial discussions regarding the surrender of the Greek army and Trikopis.

Keywords: Çamyuva Village, Mingırap, War of Independence, Greek Occupation, Trikopis.

Giriş

¹Dr. Öğr. Üyesi, KTO Karatay Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Hukuk, yucel.ozdemir@karatay.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2046-5158

Citation/Atf: Özdemir, Y. (2025). Uşak Merkezi Bağlı Çamyuva Köyü'nün Tarihçesi ve Kurtuluş Savaşındaki Yeri. *Uşak Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(1), 1-13. <https://doi.org/10.29217/usaksosbil.1562890>

Anadolu coğrafyası, ilk çağlardan itibaren insan yerleşimine sahne olması bakımından önemli tarihi ve kültürel zenginlikler barındırmaktadır. Küçük veya büyük her yerleşim yerinde bu gerçeği görmek mümkündür. Bu bakımdan Anadolu'nun her karışını ne kadar araştırsak, binlerce yıllık tarihi ve kültürel miras karşısında yetersiz kalacaktır. Batı Anadolu'da yer alan Uşak şehri, Lidyalılardan itibaren yerleşim yeri olarak kullanılmış ve mirasını günümüze aktarmıştır. Tarihi süreç içerisinde özellikle Bizans ve Osmanlı etkisi Uşak'ın tarihi mirasını şekillendirmiştir. Bu gerçeğe mercek tutmak adına şehrin kırsal bölgelerin geçmişine bakmak faydalı olacaktır. Uşak Merkez'e bağlı Çamyuva Köyü, yazılı ve yazısız tarihi kaynaklarıyla şehrin geçmişini aydınlatacak belge ve bulgulara sahip olduğu gibi köyün kendine has mirası ve hikayesini anlatan henüz incelenmemiş veriler de barındırmaktadır. Bu çalışmada ilk defa gün yüzüne çıkartılan tarihi belgeler ve bulgularla Çamyuva Köyü'nün geçmişi araştırılırken, elde edilen bilgilerin sadece yerleşim yerinin kendisine değil içinde bulunduğu şehir ve hatta coğrafyaya dair önemli noktalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

Çalışma konusunu oluşturan yerleşim yeriyle ilgili güncel ya da tarihsel anlamda çok az bilimsel kaynak bulunmaktadır. Ülkemizde kırsal bölgelerde nüfusun bitme noktasına gelmesiyle birlikte bu yerleşimlere olan ilgi giderek azalmaktadır. Ancak henüz yarım yüzyıl öncesinde nüfusun çoğunluğunun köylerde yaşadığı düşünüldüğünde bu bölgelerin bilimsel araştırma konuları bakımından tarihi, ekonomik, sosyolojik, kültürel ve hatta siyasal anlamda nasıl bir potansiyel taşıdığı görülebilir. Bu düşüncelerle ele alınan Çamyuva Köyü, çalışmada Türk-İslam medeniyeti öncesi ve sonrası olarak iki ayrı süreçte incelenmiştir. Türk-İslam medeniyeti öncesi kaynaklar yazılı belge şeklinde değildir. Çeşitli mezar taşları, bina parçaları ya da taşınır kalıntılar köyün çok eski dönemlerden beri yerleşim yeri olduğunu göstermektedir. Bunlar çalışmada yüzeysel olarak ortaya konulsa da aynı zamanda sonraki bilimsel çalışmalar açısından bir işaret taşı niteliği taşımaktadır. Türk-İslam medeniyeti sonrası ise özellikle Osmanlı dönemiyle ilgili önemli yazılı belgeler bulunmaktadır. Osmanlı'daki resmi arşiv geleneği sayesinde arazi, vergi ve nüfusla ilgili kayıtlar Çamyuva Köyü hakkında da tutulmuş ve köyün yaklaşık 500 yıllık geçmişine dair somut veriler elde etmemizi sağlamıştır. Bunlardan bazıları, arazi kayıtları gibi, inceleme konusu edilerek aydınlatılmış, nüfus ve yakın dönem vergi kayıtları gibi bazıları ise Devlet arşivlerinde yer almakla birlikte çeviri ve bilimsel araştırma konusu edilmemiştir. Köyün Kurtuluş Savaşı dönemindeki askeri kayıtları, kalıntıları ve önemli figürlerin hatıratlarındaki geçmişi ise hiç incelenmemiştir. Bu çalışma bu eksikliği gidermeye yönelik olarak ortaya konulmuştur.

Uşak Merkez'e bağlı Çamyuva Köyü hakkında her ne kadar bahsedilen yazılı belge ve kalıntı niteliğinde tarihi kaynaklar birincil derecede önem arz etse de bunların sözlü kaynaklarla, diğer bir deyişle yerleşim yerinin toplumsal hafızasıyla desteklenmesi gerekmektedir. Bu amaçla yerleşim yerinde ikamet eden köy sakinleriyle doğrudan görüşmeler kayıt altına alınmıştır. Bu görüşmelerde özellikle köyün ileri yaşı sakinleri dinlenilmeye çalışılmıştır. Nitekim ulaşılan bazı sözlü bilgilerden köyde Türk-İslam medeniyeti öncesine ait bazı tarihi eserlerin ve Kurtuluş Savaşı dönemine ait bazı kalıntıların bulunduğu, ancak bunların ya kaybolduğu ya da yasa dışı işlemlere konu olduğu çıkarılmaktadır. Çalışmada bunlara, somut kanıtlarla desteklenmediği için az değinilmiş, ancak yazılı kaynaklarla örtüştüğü ölçüde yer verilmiş ve ufuk açıcı yorumlar getirilmiştir. Bunun yanında bu kişilerden köyün güncel durumunu anlamaya yarayan önemli anekdotlar alınmıştır. İfade edilen sözlü kaynaklar, yazılı kaynaklar ve yazılı olmayan diğer kaynaklar eşliğinde çalışmada; Uşak Merkez'e bağlı Çamyuva Köyü hakkında hem ilk defa ulaşılan tarihi gerçekler ortaya konulmuş hem de çok fazla inceleme konusu edilmemesinden kaynaklanan bazı bilgi yanlışlıkları düzeltilmeye çalışılmıştır.

1. Çamyuva Köyü Hakkında Genel Bilgiler ve Köyün Eski İsmi Tarihi Metin İncelemelerinde Oluşturduğu Sorunlar

Günümüzde Çamyuva Köyü, Uşak Merkez'e bağlı bir yerleşim yeri olup kendisine bağlı Şihhasan isminde bir mahallesiyle kamu tüzel kişiliğine sahip şekilde teşkilatlanmıştır. Uşak Merkez'e 20 kilometre mesafededir. Elma Dağı'nın doğu eteklerinde kurulu olan köy, ormanlarla çevrili ve bol su kaynaklarına sahip olmasına karşın engebeli bir araziye sahiptir. Köyün temel geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır. Nüfus 450 ila 500 civarındadır. Yerleşim yeri sürekli nüfus kaybı yaşamakta ve yaşlı nüfus oranında artış hızlanmaktadır. Köyün mahallesi konumundaki Şihhasan, Uşak İl Özel İdaresi'nin projeleri kapsamında Kültür Köyü ilan edilmiştir. Yerleşim yeri eski yapı estetik konutları ile dikkat çekmektedir. Günümüzde Şihhasan Mahallesi'nde birkaç kişilik yerleşik nüfus bulunmaktadır. Şihhasan Mahallesi Çamyuva Köyü'ne 3 kilometre mesafededir.

Herhangi bir kişi, yer ya da olayla ilgili bilimsel bir araştırma ya da literatür taraması yapabilmeyi kolaylaştıran en önemli etken o şeyin belirli bir kavramla ifade edilmesidir. Ancak Çamyuva Köyü'nün ismi Uşak'ın diğer birçok köyünün aksine Osmanlı dönemindeki ismiyle aynı kalmamış ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 2. maddesi çerçevesinde İçişleri Bakanlığı'nın 28.09.1961 tarihli onayıyla değişikliğe uğramıştır. Bunun yanında Çamyuva Köyü'nün Cumhuriyet döneminden önceki ismi olan "Mıngırab", Osmanlı dönemi hukuki metinlerinde ve bu dönemi inceleyen çeşitli bilimsel çalışmalarda sürekli farklı şekilde telaffuz edilmiştir. Bu da bu köyün belgelerini ve tarihini öğrenme konusunda çeşitli zorluklar oluşturmaktadır.

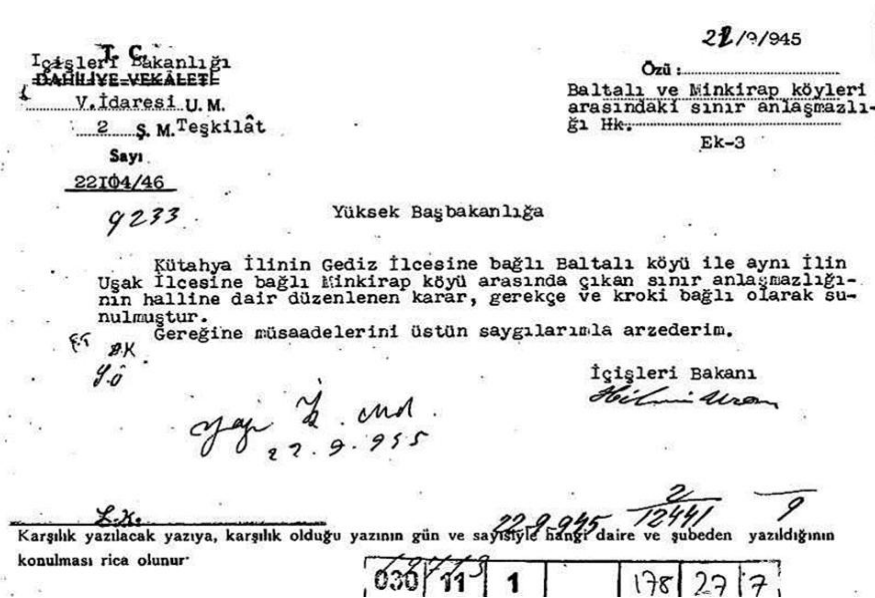
Bazı örneklerle sorun daha iyi anlaşılacaktır. Uşak'ın 1545 tarihli tahrir defteri incelemelerinde "Mıngırab" (Özdeğer, 2001, 492.) olarak ifade edilen köy, 1676 tarihli avarız defteri incelemelerinde "Melfereb" (Çakır, 2010: 42), 1838 tarihli idari taksimat incelemelerinde "Murgrap" (Doğru, 2001: 228), 1898 yılındaki diğer idari taksimat

incelemelerinde “Munkarib” (Çakmak, 2011: 52), 1908 tarihli Alman haritacılık çalışmalarında “Munga Arap” (“Alman Haritacılık Çalışmaları,” 1846), 1909 tarihli Hüdavendigâr Vilayeti Salname-i Resmîyesi çalışmalarına göre “Munkirap” (Tutsak, 1994: 322), Genelkurmay’ın Kurtuluş Savaşı hakkında yayınladığı 1922 yılındaki askeri raporlarda “Minkirap” (ATASE, 1995: 75), aynı tarihte Uşak’ta bulunan Fahri Belen’in hatıralarında “Minkrip” (Belen, 1973: 215), 1928 yılındaki İçişleri Bakanlığının idari taksimat hakkında yayınında “Mouncarabe/Mingirab” (Dahiliye Vekaleti, 1928: 901), 1945 tarihli İçişleri Bakanlığı yazısında “Minkirap”² olarak ifade edilmiştir.

Sorunu daha karmaşık hale getiren diğer bir nokta, Osmanlı dönemi bazı hukuki metinlerinde köyün isminin resmi görevlilerce de farklı yazılmış olmasıdır. Nitekim 1833 tarihli nüfus defterlerinde (BOA.NFS.d.011645, 1833: 483) ve 1845 tarihli temettuat defterlerinde (BOA.ML.VRD.TMT.d.09504, 1845: 1-13) “Malkarab” olarak telaffuz edilebilecek şekilde “l”(lam) harfiyle kaydedilen köy, köy arazileri için düzenlenen son dönem Osmanlı tapu senetlerinde “n”(nun) harfiyle kaydedilmiştir³. Burada kayıt tutmakla görevli memurların köyün isminin normal “n” harfi ile değil eski Türkçeden gelen “ñ” sesiyle⁴ telaffuz edilmesinden kaynaklanan bir hataya düştüklerini düşünmek yanlış olmayacaktır. Nitekim genizden çıkarılan, kapanmalı damak ünsüzü olarak ifade edilen seslerle de ilişkili olduğu ve birden fazla kullanımının bulunduğu ifade edilen bu ses (Çağatay, 1954: 30), bu haliyle yanlış telaffuz edilmeye ya da yanlış anlaşılmaya müsaittir.

Sonuç olarak Osmanlıca alfabede “kaf-ı nuni ya da nazal n” olarak isimlendirilen sesle yazılması daha doğru olabileceken köyün ismi bazı yerlerde “Malkarab”a bazı yerlerde “Mingirab”a karşılık gelecek şekilde kaydedilmiştir. Kesin bilgi bulunmama ile birlikte köyün isminin çok fazla yoksulluk görmesi sonucunda “Bin Garip” yakıştırmasından geldiğinin çokça aktarılması⁵, değiştirilmeden önce en son “Mingirap” olarak resmi evraka yansımış bulunması ve en önemlisi köy sakinlerince hala bu şekilde telaffuz ediliyor olmasından dolayı belge taramalarında en doğru kullanımının ve telaffuzunun bu şekilde olduğunu kabul etmek gerekmektedir. Neyse ki yakın dönemde “Çamyuva Köyü” haline getirilen “Mingirap”, tarihi ve sosyolojisini gölgelemek pahasına isim karışıklıklarından kurtarılmıştır...⁶

Resim 1: Çamyuva Köyünün Eski İsmi Farklı Yazılışlarından Birini Gösteren Belge

Kaynak: Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi

Resim 2: Osmanlı'nın Son Döneminde Bir Tarlaya Ait Tapu (Tablonun Üstte Soldan İkinci Bölmesinde Köyün İsmi “Mingirab” Olarak Kaydedilmiştir)

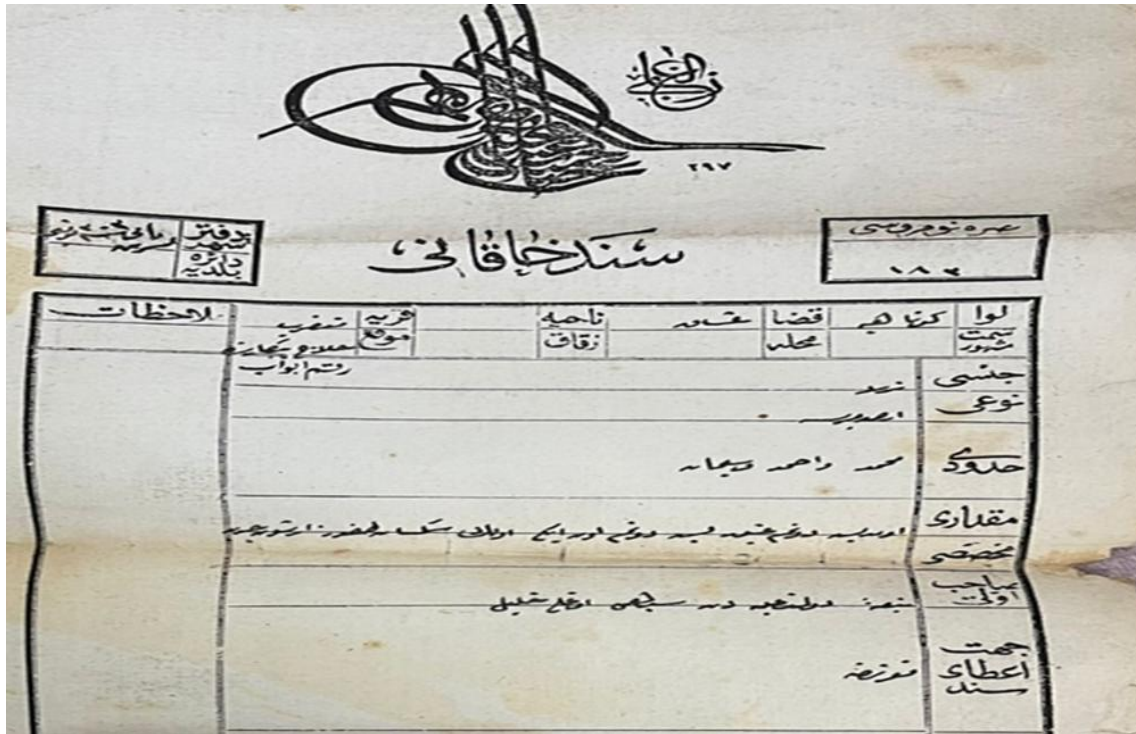
² Bkz. Resim 1.

³ Resim 2’de görülebileceği gibi köy, “Kütahya Livası’nın Uşak Kazası’na bağlı Mingirab Karyesi” olarak kaydedilmiştir.

⁴ Kelimelerin hem kök ve tabanlarında hem de eklerinde korunan bu ses, özellikle “nerelisin”, “senin”, “goñşu”, “yediñ” gibi kullanım örnekleriyle Uşak ili ağızlarının ortak karakteristik özelliklerini göstermektedir, (Gülsevin, 2001: 68).

⁵ 1943 doğumlu köy sakinlerinden Osman Eseoğlu ile yapılan görüşme, görüşme tarihi; 07.08.2024; 1956 doğumlu köy sakinlerinden Cemile Açar ile yapılan görüşme, görüşme tarihi; 22.07.2024; Bunun dışında köyün isminin, Kütahya’dan gelen bir karı-kocanın tek bir binek hayvanına sahip olmalarına rağmen sırayla bu hayvanı kullanmalarından hareketle birbirlerine “in garip”-“bin garip” diye diye köyün bulunduğu yere geldikleri ve isminin buradan doğduğunu anlatan efsaneler de bulunmaktadır, (Çelik, 2022: 334).

⁶ Uşak’ta bulunan diğer benzer “Çamsu” ve “Çamyazı” gibi köy isimleri yanında Çamyuva ismi de köyün coğrafyası dışındaki karakteristik özellikleriyle ve geçmişiyle çok fazla uyum taşımamaktadır.

Kaynak: 1945 doğumlu köy sakinlerinden Tahsin Özdemir'e ait tapu, görüşme tarihi; 03.08.2024.

2. Çamyuva Köyü'nün Tarihçesi

2.1. Türk-İslam Medeniyeti Öncesi

Türk-İslam etkisi öncesi Çamyuva Köyü'nün bulunduğu Uşak ve çevresi, yoğun yerleşimlere sahne olmuştur. Bölge, milattan önceki dönemlerde Hitit ve Frig etkisinden sonra Lidya medeniyetinin kontrolü altında kalmış, sonrasında sırasıyla Pers ve Bergama medeniyetlerini görmüş, Selçuklu kontrolüne geçene kadar uzun bir süre Roma İmparatorluğu hakimiyetine girmiştir. Bunlar arasında özellikle Lidya ve Roma etkisi ön plana çıkmaktadır. Nitekim Lidyalılar tarafından Kral Yolu üzerine yapılan kemerli Clandras Köprüsü ve Lidya kralı Kroisos'a isnat edilen Karun Hazinele (Kaya, 2020: 136) ile Roma ve Bizans döneminde kullanılan Akmonia ve Blaundus gibi antik şehirler Türk-İslam etkisi öncesi Uşak'taki önemli örnekler arasında yer alır. Uşak Merkez'e bağlı bazı köylerin eski isimlerine bakıldığında da bu çevrede Türk-İslam etkisi öncesi yerleşimlerin yoğun olduğu anlaşılmaktadır. Merkez çevresindeki yerleşim yerlerinden olan ve 15.-16. yüzyıllardaki kayıtlarda "Cemaat-i Kefere-i Göbek"⁷, "Akkilise"⁸, Kalpak Kilise (Akgül, 1988: 26) ve "Kafırviran" gibi isimler taşıyan köyler (Özdeğer, 2001: 500) bu durumu kanıtlar niteliktedir.

Uşak'ın medeniyetlerin geçiş noktasında yer alması ve çevre köylerde antik yerleşimler kurulmasından hareketle Çamyuva Köyü'nün de bu tür yerleşimlere ait izler taşıdığını söylemek zor olmayacaktır. Her ne kadar ilgili dönemlerin şartlarında şehre yakın sayılmasa da köy hakkında genel bilgiler bölümünde ifade edildiği gibi iklim ve su kaynakları bakımından yerleşik hayatı kolaylaştıran avantajları, antik dönemlerde de yerleşim yeri olarak varlık göstermesine olanak sağlamıştır. Özellikle Göltepesi Mevkisi'nde Türk-İslam etkisi öncesine ait olduğu düşünülen çeşitli sikke, heykel ya da lahit gibi kalıntıların ortaya çıktığı bilinmektedir⁹.

Bazı taş yapılar ise köyde kullanılmak üzere bu mevkiden taşınmıştır. Bu taşlardan, bir evin duvarında kullanılan ve üzerinde öküz başı ile insan figürü olan bir parça¹⁰ ile bir ambarın basamak taşı olarak kullanılan, üzerinde halka ve çizgiler bulunan bir sütun taşı¹¹ dikkate değerdir. Yine Göltepesi Mevkisi'ne çok yakın konumlanan köy mezarlığının çevresinin “Maşat Ardı” olarak bilinmesi¹², maşat kelimesinin anlamlarından birinin “müslüman olmayan kişilere ait mezarlık” olması göz önüne alındığında ilginç bir ayrıntı olarak karşımıza

⁷ Bugünkü Ulubey ilçesinde bulunan yerleşim yerinde 1520 tarihinde 25 nefer müslüman olmayan unsur sayılmıştır, (Gökçe, 2001: 216).

⁸ Günümüzde Uşak Merkez’e bağlı mahalle statüsünde olan yerleşim yerinin adı daha sonra sırasıyla Akse ve Çevreköy olarak değişmiştir, (Köy Envanter Etütlerine Göre Uşak, 1965: 159).

⁹ 1943 doğumlu köy sakinlerinden Hidayet Işık ile yapılan görüşme, görüşme tarihi; 01.08.2024.

¹⁰ Bkz. Resim 3.

¹¹ Bkz. Resim 4.

¹² 1933 doğumlu köy sakinlerinden Mehmet Ali Sayar ile yapılan görüşme, görüşme tarihi; 01.08.2024.

çıkılmaktadır. Bu bakımdan köy mezarlığının ya da çevresinin Türk-İslam toplumu öncesinde de mezarlık olarak kullanılıyor olması olasıdır.

Resim 3: Bir evin duvar taşı olarak kullanılan parça

Kaynak: 1943 doğumlu köy sakinlerinden Osman Eseoğlu ile yapılan görüşme, görüşme tarihi; 07.08.2024.

Resim 4: Bir ambarın basamak taşı olarak kullanılan sütun taşı

Kaynak: 1956 doğumlu köy sakinlerinden Cemile Açar ile yapılan görüşme, görüşme tarihi; 22.07.2024.

2.2. Türk-İslam Medeniyeti Sonrası ve Osmanlı Dönemi

Çamyuva Köyü'nün içinde bulunduğu Uşak ve çevresi 12. yüzyılın sonlarına kadar Bizans hakimiyetinde kalmış, 13. yüzyılın başlarında kısa bir süre daha el değiştirse de esasen Selçukluların Miryokefalon Savaşı'nı kazanmasından sonra Türk hakimiyetine girmiştir. Özellikle 13. yüzyılın başından itibaren Germiyanogulları Beyliği'nin hakimiyetiyle Uşak ve çevresi gerçek bir Türk varlığı haline gelmiştir (Özdeğer, 2001: 215). Başkenti Kütahya olan Germiyanogulları Beyliği'nin tarihi aynı zamanda buranın bir kazası olan Uşak'ın da tarihi kabul edilmektedir (Özdeğer, 2001: 10). Nitekim Uşak'ta ilk Türk-İslam eserlerinin en önemlilerinden biri Germiyan

Beyi 2. Yakub zamanında yaptırılan Ulu Camidir¹³. Germiyan Beyliğinin son beyi olan 2. Yakup'un erkek çocuğu bulunmadığı için topraklarını, siyasi ilişkilerinin iyi olduğu ve akrabalık ilişkisi de bulunan, Osmanlı hanedanından 2. Murat'a vasiyet etmesinden sonra, 1429 yılından itibaren Uşak ve çevresi Osmanlı hakimiyeti altına girmiştir (Çakır, 2010: 28).

Osmanlı hakimiyetinden sonra Uşak ve çevresi Anadolu eyaletine bağlı Kütahya Sancağı'nın bir kazası haline getirilmiştir¹⁴. 1513, 1520 ve 1530 yıllarındaki kayıtlarda Uşak, Kütahya Sancağı'na bağlı kaza olarak yer almaktadır (Çakır, 2010: 28). 1836'da Anadolu'nun idari yapısında yapılan değişikliklerde büyük eyaletler sisteminin kalkmasıyla Uşak ve çevresi Hüdavendigar Vilayeti'ne bağlanmıştır. 1856 tarihli Salname-i Devlet-i Aliyye-i Osmaniye'de Uşak, Ulugöbek ve Banaz nahiyelerini içeren bir kaza olarak gösterilmiştir¹⁵ (Tutsak, 1994: 311-312). Osmanlı döneminde Uşak ve köylerinin tarihi, köklü kayıt tutma geleneğinin bir sonucu olarak belgeler üzerinden daha net takip edilebilmektedir. Nitekim 2. Bayezid döneminden itibaren mufassal tapu tahrir defterlerinde Uşak ve köyleri hakkında bilgilere ulaşılabilmektedir (Akgül, 1988: 5). Çamyuva Köyü'yle ilgili bu defterlerde kayıt bulunmamaktadır¹⁶. O zamanki ismi "Mıngırab" olan Çamyuva Köyü'yle ilgili bilgilere 1545 tarihinden itibaren tahrir edilen Karahisar-ı Sahip Sancağı'nın piyade defterleri ve sonrası kayıtlarda rastlanmaktadır (Özdeğer, 2001: 354). Bu tarihten sonra 1676 tarihli avarız defterlerinde, 1833 tarihli nüfus defterlerinde ve 1845 tarihli temettuat defterlerinde köy hakkında resmi veriler oluşturulmuştur.

1545, 1560 ve 1579 tarihli piyade defteri kayıtlarında Uşak, Banaz ve Ulugöbek olarak üç nahiye şeklinde teşkilatlanan Uşak Kazası'nın Uşak Nahiyesi (Nefs-i Uşak)'nde yer alan 28 köyden biri olarak gösterilen "Mıngırab", nahiyede yer alan 91 piyade çiftliğinden ikisinin bağlı olduğu köy durumundadır. Bunun dışında köy ismi, "piyade çiftliğinin bağlı olduğu köy" olarak değilse de "eşküncünün bağlı olduğu köy" olarak 1560 ve 1579 tarihli kayıtlarda ayrıca yer almaktadır (Özdeğer, 2001: 500 vd.). 1676 tarihli avarız defterlerinde köyün, 7 "nefere" sahip olduğu kaydedilmiştir (Çakır, 2010: 42). 1833 tarihli 1645 numaralı Uşak müslim nüfus defterinde 26 hanenin sayıldığı belirtilmiştir. Sadece erkek nüfusun sayıldığı nüfus defterlerinde ilgili kişilerin fiziksel özellikleriyle birlikte doğum yılı ve yaş ayrıntıları da yer almıştır (BOA.NFS.d.011645, 1833: 483-486). Köy sakinlerinin emlak ve arazi kayıtlarının tutulduğu 1845 tarihli ve 9504 numaralı temettuat defterinde ise 23 hanenin ismi geçmiş ve bu hanelerin reislerinin meslek, arazi ve hayvanlarından elde edilen gelirler ayrıntılı bir şekilde hesaplanmıştır. Hane reislerinin bir önceki yıla ait vergilerinin de yer aldığı defterlerde mevcut yıla dair tahmini kazançlar tespit edilmiştir (BOA.ML.VRD.TMT.d.09504, 1845: 1-13). Bunun dışında 1898-1899 tarihli Hüdavendigar Vilayeti Salnamesi gibi hukuki metinlerde idari teşkilatını belirten daha az ayrıntılarla köyün ismi geçmektedir¹⁷ (Çakmak, 2011: 52).

Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'ndan yenik ayrılmasından sonra 1919 ila 1922 yıllarını kapsayan ve çok geniş bir alanda gerçekleştirilen Kurtuluş Savaşı'nın batı cephesinde önemli gelişmeler olduğu yerlerden biri Uşak'ın Çamyuva (Mıngırab) Köyü olmuştur. Afyon'da Başkomutan Meydan Muharebesi'ni kaybeden Yunan orduları ve bu orduların daha sonradan başkomutanı olacak olan 1. Yunan Kolordusu komutanı Nikolaos Trikopis, bozgun halinde geri çekilirken Murat Dağı'nın kuzeyini dolanarak Kusura Deresi istikametiyle köye ulaşmıştır. Nitekim Genelkurmay'ın yayınladığı 4. Türk Kolordusu'na bağlı 23. Tümen ve 5. Kafkas Tümeni'nin askeri raporlarında "Minkarip" olarak ifade edilen köy hakkında Trikopis birliklerinin ateş gücünü son kez kullandığı ve bu köy civarında beyaz bayraklarla teslim oldukları anlaşılmaktadır (ATASE, 1995: 75 vd.).

Yine 23. Tümen'in kurmay başkanı olan Fahri Belen, hatıralarında Trikopis esir edilmeden önce tümenden bir müfrezeyi son olarak "Minkrip" (Mıngırab-Çamyuva) istikametine gönderdiklerini anlatmaktadır (Belen, 1973: 215)¹⁸. Genelkurmay'ın raporları çerçevesinde Trikopis'in kendi ifadeleri de bu durumu kanıtlar niteliktedir. Tabi ki tüm bu gelişmeleri tamamlayan Çamyuva Köyünün toplumsal hafızasında yer edinen birtakım anekdotlar

¹³ Cami çeşmesindeki kitabenin çevirisinde; "Bu bina büyük padişah, Germiyan illerinin beyi Süleyman Şah oğlu Yakup Bey -Allah memleketini ebedi kılsın- zamanında zayıf ve Allah rahmetine muhtaç kulları Kavşit oğlu Hasan oğlu Muhammet tarafından 822 hicret senesinin Şaban ayında yapıldı ve suyu da geldi" denilmektedir, (Akok, 2006: 69).

¹⁴ 1451 tarihinde Anadolu Beylerbeyliği'nin merkezi olan Kütahya, Osmanlı Devletinin üç vilayetinden biri konumundadır. Şehzade sancağı olarak Kütahya İstanbul'a yakınlığı bakımından tahta daha kolay geçebilmek için önemli bir yerdi. Nitekim Şehzade Bayezid Kütahya'dan Ankara'ya tayinini bir türlü hazmedemeyip Şehzade Selim ile 1559 yılında Konya'da savaşmış ve yenilerek İran'a iltica etmesi sonucu öldürülmüştür. Bu olay üzerine şehzadelerin sancağa çıkma usulü kaldırılmış, sadece en büyük şehzadeye sancak verilmiştir, (Varlık, 1986: 221).

¹⁵ 1867 yılında Uşak kazasına Gediz Nahiyesi de dahildir. 1871 yılında burası Uşak'tan ayrılmıştır. İlgili nahiyelere ek Uşak Kazası'na bağlı olarak daha sonra 1907 yılında Karahallı Köyü, 1914 yılında Sivashlı Köyü nahiye haline getirilmiştir, (Çakmak, 2011: 50).

¹⁶ Bununla birlikte defterlerde okunamayan yerleşim yeri isimlerinden birinin köye ait olma ihtimalini de gözden kaçırmamak gerekir.

¹⁷ Arazi ve idari taksimat belgeleri dışında köyle ilgili çok fazla resmi veri bulunmamaktadır. Örneğin mahkeme kayıtları niteliğindeki yakın dönem şerhiye sicillerinde bile köye ait uyuşmazlıklara rastlanmamaktadır, (Küçük, 2019: 25); Bunda köyün coğrafi özellikleri bölümünde bahsedildiği gibi şehir merkezine nispeten uzak olmasının etkisi de bulunabilir.

¹⁸ Son aşamada Trikopis'in askerlerine emirlerini dinlemediğini, üzüntüyle top ve tüfeklerin imhasını emrettiğini ve subaylarının askerlerin takındığı tavrı belirten bir raporu kendisine verdiklerini aktardığı bilinmektedir, (Altıntaş, 2011: 373).

da yer almaktadır. Özellikle Türk ordusunun geldiğini zannederek köy sakinlerinin erzak toplaması, ancak gelen birliklerin düşman askeri çıkması bunlardan bir tanesidir¹⁹.

3. Kurtuluş Savaşı Dönemi

3.1. Yunan Ordusunun İşgal Sürecinde Çamyuva Köyü'nde Yaşananlar

Birinci Dünya Savaşı sonrası yenilen Osmanlı Devleti'nden kalan mirastan kendine pay almaya çalışan Yunanlılar, Batı Anadolu'da ilerlerken Uşak'ı da iki yıl boyunca işgal altında tutmuşlardır. Bu dönemde Yunan ordusunun çeşitli kolları hem ilerlerken hem de geri çekilirken Çamyuva Köyü'nden geçmiştir. Yunan ordusunun ilerlemesiyle ilgili ülkenin içinde bulunduğu kaostan ötürü ayrıntılı yazılı kaynaklara ulaşmak mümkün olmamaktadır. Kısıtlı bilgilere göre Yunan ordusunun ilerlemesi sırasında Uşak'ta Yarbey İzzettin Bey (İzzettin Çalışlar) komutasında Türk 23. Tümen ve Çerkes Ethem'in Simav'daki seyyar kuvvetlerinden ayrılan takviyeler bulunmaktadır²⁰. Ancak Yunanlıların 29 Ağustos 1920 tarihinde 23. Tümen'i güneyden kuşatıp merkezden yarmasıyla Türk birlikleri Dumlupınar mevzilerine çekilmek zorunda kalmıştır (Belen, 1973: 215). Bu noktada köy sakinlerinin ileri yaşı aile üyelerinin aktardıkları üzerinden, işgal sırasında köylülerin büyük bir panik halinde Kusura Deresine doğru kaçtıkları ve ormanlık alanlarda gizlendikleri anlaşılmaktadır. Kurtarabildikleri eşyaları yine ormanlık alanlarda sakladıkları da aktarılanlar arasındadır. Bu döneme ilişkin anlatılarda Yunan birliklerinin köy çevresinden ilerlerken binalara rastgele ateş açtıkları ifade edilmektedir²¹.

3.2. Yunan Ordusunun Geri Çekilme Sürecinde Çamyuva Köyü'nde Yaşananlar

1921 yılındaki Sakarya Meydan Muharebesi'ni ve 1922 yılındaki Başkomutan Meydan Muharebesi'ni izleyen süreçte Yunan ordusunun geri çekilmesine ve Çamyuva Köyü ve çevresindeki faaliyetlerine ilişkin yazılı kaynaklar ise daha ayrıntılıdır. Bu kaynaklar çerçevesinde Yunan işgal ordularının son komutanı olan Nikolaos Trikopis'in ordularıyla birlikte Çamyuva Köyü'nde teslim olması, köyün Kurtuluş Savaşı tarihinde özel bir yer edinmesini sağlamaktadır. Afyon'da bozguna uğrayıp geri çekilen Yunan birliklerinden Trikopis'in komutanı olduğu Yunan 1. Kolordusu, Eylül başından itibaren Elma Dağı eteklerinden Kusura Deresi'ni takip ederek geri çekilmeye çalışmıştır. Ancak Çamyuva Köyü'nde bulunduğu sırada, Yunan işgal ordusu komutanlığına getirilen ve bundan haberi olmayan Trikopis, Uşak'ın Türk birliklerince alındığı haberini almış ve kaçış imkanlarının tükendiğini anlamıştır.

Türk 23. Tümeni'nin kurmay başkanı Fahri Belen, hatıralarında Uşak'ın doğusunda molada iken köylülerin gelerek düşmanın "Cumburt" (Comburt-Ayrancı)'tan Uşak'a doğru ilerlediğini ve köyleri yaktığını haber vermesi üzerine dürbünle dağdan ovaya doğru kaçan köylüleri tespit ettiklerini, bunun üzerine Trikopis'i teslim alan ve önce 23. Tümen'in komutasında bulunan ancak sonradan 5. Kafkas Tümeni'nin komutasına giren 69. Piyade Alayı'nı bir süvari bölüğü ve dağ bataryasıyla "Minkrip" (Mıngırıp-Çamyuva) istikametine gönderdiğini belirtmektedir. Belen, 69. Alay'ın öncü tabur komutanı Yüzbaşı Nihat (Ok) Bey'in bizzat kendisine aktardığına göre, öncülerimiz düşmana yaklaştığı zaman düşman teslim olmak için bir büyük rütbeli Türk askeri istemiş, Nihat Bey ise kendisini tümen komutanı gibi göstererek müzakereye girişip teslim işlemlerini başlatmıştır (Belen, 1973: 491).

Bu sırada bölgede bulunan Türk 5. Kafkas Tümeni'nin bağlı olduğu kolorduya gönderdiği raporda da düşmanın bir tümen kadar kuvvetinin Murat Dağı'ndan "Minkarip" (Çamyuva) ve Aşağı Karacahisar köylerine gelip buraları yaktığının köylülerden haber alındığı, derhal Tümen Süvari Bölüğü'nün Kosur (Kusura) Boğazı'ndan Karacahisar'a sürüldüğü belirtilmiştir. Aynı metinde bu bölüğün süvari keşif koluna Yunanlıların gelerek teslim olmak istedikleri, Yunan generalinin kendilerini teslim almak için gelmelerini rica ettiği, teslim olmayı isteyen Yunan kuvvetinin Yunan 1. Kolordusunun 13. Tümeni olduğu ve tümenin büyük kısmının Minkarip Köyü'nde bulunduğu raporlanmıştır. Bundan sonra 5. Kafkas Tümeni komutanı liva komutanını düşmanı teslim almak üzere memur etmiştir (ATASE, 1995: 75). Yunan 13. Tümeni, işgalin başlangıcında İzmir'e çıkan ilk askerlerin yer aldığı tümendir. Daha sonra bu tümen Göğem Köyü'nün kuzeyindeki Bölmelik (Çakmaklı) tepeye getirilmiş ve 5. Kafkas Tümeni komutanı Albay Halit Bey (Dadaylı Halit) tarafından resmi olarak teslim alınmıştır (Karataş ve Metin, 2023: 44). Teslim alınmaya ilişkin bir anıtın da bulunduğu bu yer, Trikopis'in fiilen teslim olduğu yer değil, kendisinin de talep ettiği üzere protokolle resmi olarak teslim olduğu yerdir.

¹⁹ 1933 doğumlu köy sakinlerinden Mehmet Ali Sayar ile yapılan görüşme, görüşme tarihi; 01.08.2024; 1945 doğumlu köy sakinlerinden Tahsin Özdemir ile yapılan görüşme, görüşme tarihi; 03.08.2024; 1943 doğumlu köy sakinlerinden Hidayet Işık ile yapılan görüşme, görüşme tarihi, 01.08.2024; 1956 doğumlu köy sakinlerinden Cemile Açar ile yapılan görüşme, görüşme tarihi; 22.07.2024.

²⁰ Ayrıca Uşaklı Alaattin Tiritoglu tarafından kurulan Uşak Akıncı Müfrezesi gibi daha küçük birliklerin oluşturulduğu da bilinmektedir, (Cankut, 2023: 304).

²¹ Bu aşamada Uşak ve çevresini savunmakla görevli bazı Türk subaylarının üniformasız ve rütbesiz şekilde Mıngırıp (Çamyuva) Köyü'nde Mıngıraboğlu ailesinin evinde konakladığı, düşmanın Türk birliklerinin etrafından dolaşması üzerine sabaha karşı evden ayrıldıkları ve düşmanı ancak Dumlupınar'da durdurabildikleri aktarılmaktadır, Mıngıraboğlu ailesinin üyelerinden Mıngıraboğlu Ali oğlu Ahmet'in oğlu ve 1945 doğumlu köy sakinlerinden Tahsin Özdemir ile yapılan görüşme, görüşme tarihi; 03.08.2024.

Yine Türk 69. Alayı'nın 1. Taburu'nun muharebe raporlarında 2 Eylül 1922 tarihinde 5. Kafkas Tümeni tarafından gönderilen bir süvari keşif kolunun Minkarip Köyü istikametine ateş ettiğinin görülmesi üzerine Zap (Zep-Bozköy) Deresi'ni taramak için bir bölüğün sürüldüğü, bölük bu hatta gelince Minkarip köyünün yanında bulunan 4 Yunan subayı ve silahsız 10 erin ellerinde beyaz mendil sallayarak geldikleri yazılmıştır. Rapora göre teslim olacaklarını ve kendilerini komutanlarının gönderdiğini söyleyen bu askerlere cevap verilmek üzere subaylardan biri Yunan komutanlarının yanına gönderilmiş, on dakika sonra 2 general ve 100 kadar değişik rütbeden düşman subay gelmiştir. Yunanlı generaller 1. ve 2. Yunan Kolordusu'ndan oluşan yaklaşık 12000 mevcutlu kuvvetlerinin bir protokole göre teslim olacaklarını bildirmiştir. Ancak Tabur komutanı Yüzbaşı Nihat (Ok), kendilerine protokolün geride yapılacağını belirtmiştir. Daha sonra Yunanlılar her şeylerini bırakarak akşam 19:00'dan itibaren teslim olmaya başlamışlardır (ATASE, 1995: 79). Yüzbaşı Nihat Ok'a teslim olan Yunan birlikleri arasında 1. Kolordu komutanı Trikopis, 2. Kolordu komutanı Diennis beraberinde sayıları 386'yı bulan her kademe ve derecede subay kadrosu ve 4.000'i aşkın asker yer almıştır²² (Sarısaman, 2022: 136).

3.3. Trikopis'in Hatıralarında Çamyuva Köyü

Trikopis'in teslim olma kararına ilişkin kendi ifadelerine göre 2 Eylül günü Küçükler Köyü'nden hareket edilmiş ve öğlene doğru Minkarip Köyü'ne gelinmiştir. Burada Uşak'ın Türkler tarafından alındığını öğrenince takip edilen araba yolundan çıkarak²³ bir savunma noktası oluşturmak ve gece güneye çekilmek isteyen Trikopis, Aşağı Karacahisar Köyü'ne doğru ilerlerken Türk piyadelerinin 600 metre mesafeye kadar gelmesi üzerine yürüyüşü durdurmak zorunda kalmıştır²⁴. Yunan topçu birliklerine ateş emri veren komutan, 29 Ağustos'tan beri aç ve bitkin haldeki cephanesi yetersiz askerlerinin savaşmaktan kaçınması üzerine silahların imhası emrini vererek beyaz bayrak çekilmesini kabul etmiştir (ATASE, 1995: 80-81; Parlak, 1983: 238). Trikopis'in ve birliklerinin tam olarak hangi noktada teslim olduğu konusunda çeşitli görüşler ileri sürülse de²⁵ Elma Dağı eteklerinde Kusura Deresi istikametinde teslim olduğunun kesin olduğu, 23. Tümen kurmay başkanı Fahri Belen'in hatıraları, 69. Alay ile 5. Kafkas Tümeni'nin askeri raporlarının içeriği ve Trikopis'in hatıralarındaki kendi ifadeleri göz önüne alındığında fiili teslim alanı Çamyuva Köyü civarındır. Ayrıca Genelkurmay'ın bu döneme ait askeri krokilerinde de Trikopis'in fiilen burada esir edildiği görülmektedir²⁶. Daha sonra yukarıda ifade edildiği gibi başka bir yerde teslim protokolü düzenlenmiştir²⁷.

Resim 5: Trikopis'in Esaretine İlişkin Durumu Gösteren Kroki

²² Trikopis'in komuta ettiği birlikler dört ayrı koldan ilerlediği için bu aşamada bütün birliklerin teslimi Trikopis'le beraber olmamıştır.

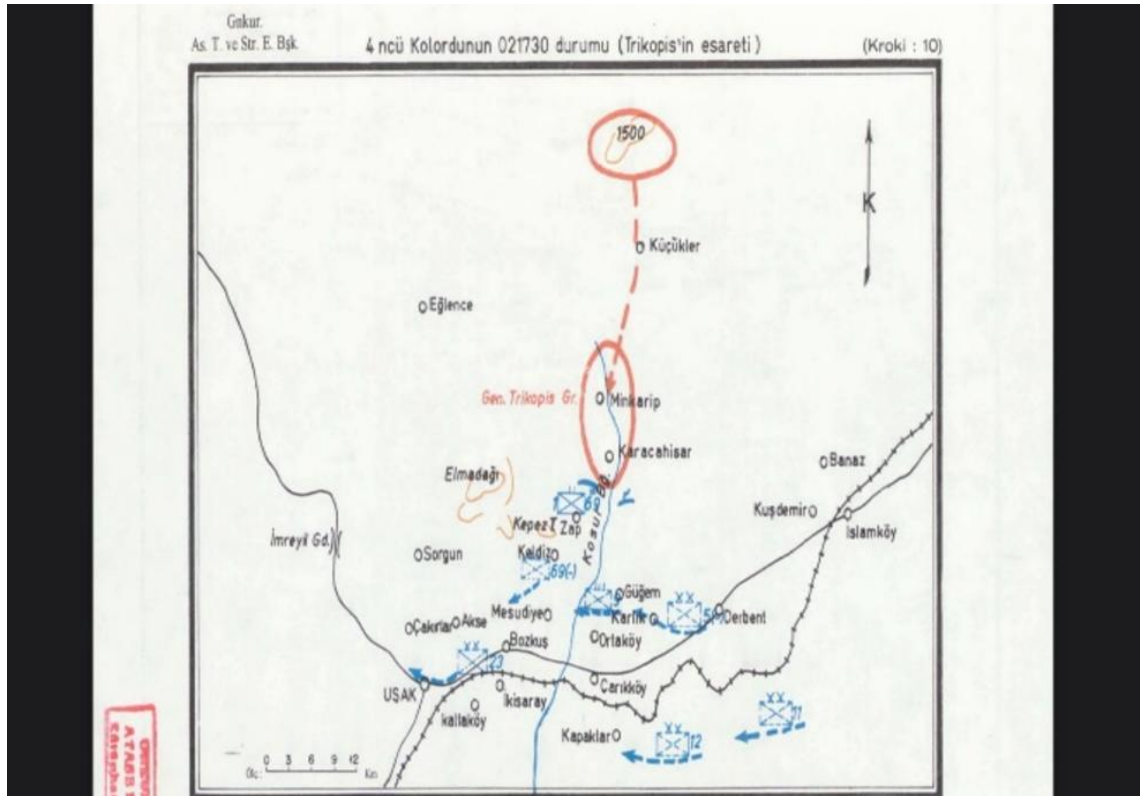
²³ Bu yol muhtemelen, Kusura Deresinin batısından geçip o dönemde Çamyuva ve Aşağı Karacahisar köylerini bağlayan ve bugün tarla yolu olarak kullanılan iki köy arasındaki yaya olarak katedilebilecek en kısa yol konumundadır.

²⁴ Bu aşamada Trikopis, Uşak'a gitmekten vazgeçip ordusuna Kusura Deresi içinde ve savunma pozisyonunda kalınmasını emretmiştir, (Karayaman, 2023: 640).

²⁵ Burada Trikopis'in teslim alındığı kesin yerin şüpheli hale gelmesindeki nedenlerden birinin de Türk birlik komutanlarının bu konudaki payeye sahip olma arzularının olduğu görülmektedir. Nitekim Yüzbaşı Niyazi Ok'un Trikopis'i 23. Tümen'e göndermesine karşın 5. Kafkas Tümeni'nden bir komutanın yolda Trikopis'i aldığı şu ifadelerle askeri kayıtlara yansımıştır; "Tabur komutanı, protokolün geride imza edileceğini bildirerek tercümanları ile iki generali Tabur Emir Subayı Teğmen Sungurlu'lu Nuri ile Uşak'a 23 ncü Tümene gönderdi. Fakat saat 19.30'da Kosur vadisini batıya geçerek kuzeye ilerlemekte olan 9 ncü Alay'ın başında bulunan 5 nci Kafkas Tümeni Tugay Komutanı Yarbay Hopalı Ali Rıza Bey bunlara rastladı ve esir generalleri Emir subayının elinden aldı.", (ATASE, 1995: 78).

²⁶ 10 numaralı ve "4 üncü Kolordunun 021730durumu (Trikopis'in esareti" başlıklı bu krokide Türk birliklerinin konumu mavi renk ile Yunan birliklerinin konumu ise kırmızı renk ile gösterilmiştir. Trikopis'in önce Küçükler'e sonra Minkarip (Çamyuva) Köyü'ne ilerlediği kırmızı dairelerle işaretlenerek gösterilmiş olup Çamyuva Köyü'nün yanına düşülen "Gen. Trikopis Gr." notuyla açıkça son ulaştığı noktanın burası olduğu anlaşılmaktadır, (ATASE, 1995: 329).

²⁷ Nitekim Trikopis teslim olmadan önce Uşak istikametinden gelen Türk birliklerinin bir kolu Göğem Köyü'ne gelmiş, bir kolu da Aşağı Karacahisar sırtlarında ve batısındaki ormanlarda ilk sıcak teması sağlamıştır. Bu aşamada Genelkurmay kayıtlarında ve Trikopis'in kendi beyanlarında defalarca "Minkarip" Köyü'nde olduğuna ilişkin raporlar yazılmıştır. Bir ordu komutanının en önde ateş hattında ilerlemesinin mümkün olmayacağı düşünüldüğünde teslim bayrağını çeken Yunan askerleri Aşağı Karacahisar'ın günaydın Türk askerleriyle karşılaştığı sırada Trikopis'in daha geride olduğu ve fiilen "Minkarip" (Çamyuva) Köyü'nden esir alındığı anlaşılmaktadır.

Kaynak: ATASE, 1995: 329.

3.4. Çamyuva Köyü'nde Yaşanan Olayların Köy Sakinlerinin Toplumsal Hafızasındaki Yeri

Trikopis dışında Çamyuva Köyü çevresindeki farklı yerlerde Türk birliklerine teslim olan değişik rütbede Yunan subay ve askerleri olmuştur. Nitekim bu bölgedeki Yunan birliklerinin bazıları dağınık halde bazıları da Trikopis'in birliklerinde olduğu gibi farklı kollardan ilerler haldedir. Genelkurmay'ın askeri raporlarında, teslim olma aşamasında bu birliklerin yüksek rütbeli askerlerinin özellikle bir protokol eşliğinde teslim olma ısrarları dikkat çekmektedir. Nitekim tabur komutanı Yüzbaşı Nihat Ok'a generallerinin teslim olmak istediğini bildirmeye gelen ilk Yunan askerleri, teslim olacaklarını ancak tümen komutanlarının bir tümen komutanına teslim olmak istediğini bildirmiş, bir süre sonra gelen generaller de bir protokolle teslim olacaklarını söylemiştir (ATASE, 1995: 78).

Köyün ileri yaşlı sakinlerinin hatıralarında da yer alan bu protokol isteği bir anekdota konu olmuştur. Buna göre Çamyuva Köyü'nün o yıllarda Uşak'a ulaşım yolu olan Aşağı Karacahisar ve Zep (Bozköy) köylerinin batı güzergahında bir Yunan generali teslim bayrağını çeker. Generali teslim almaya gelen Türk çavuşu düşmanın kılıcını ister. Yunanlı general bir çavuşa teslim olmayacağını, general rütbesindeki komutanını çağırması gerektiğini iletir. Çavuşun ısrarı ve üslubunu sertleştirilmesi üzerine Yunanlı general çavuşa tokat atar. Türk çavuşu aynı şekilde karşılık verir ve generale tokat atar. Bunun üzerine general durumu gururuna yediremeyip tabancasını çekerek intihar eder. Ölen generalin cesedine kimsenin dokunmadığı, o yol üzerinde aylarca beklediği ve Çamyuva Köyü sakinleri tarafından bu duruma şahit olduğu aktarılmaktadır²⁸. Her ne kadar bu bölgede bir generalin teslim alındığıyla ilgili kayıt bulunmasa da²⁹ yüksek rütbeli Yunan askerlerinin mağlubiyet sonrasında bile saygı görme isteklerinin Çamyuva Köyü sakinlerinin toplumsal hafızasında yer edinecek kadar ısrara konu olması ilginçtir.

Çamyuva Köyünün toplumsal hafızasında yer alan diğer bir konu, Yunan kuvvetlerinin geri çekilirken köye girişini ilgilendiren ve yerleşim yerinin kaderini etkileyen önemli bir olaydır. Buna göre işgal devam ederken Türk ordularının zafer kazandığını ve Yunan ordularının bozguna uğradığını öğrenen köy sakinleri “Kestane Kaşı” olarak bilinen mevkiden görülen ve köye doğru ilerleyen birliklerin Türk birliği olduğunu düşünerek bugün Çamyuva İlköğretim Okulu’nun bahçesinde kalan asırlık meşe ağacının altına erzak toplamış, hatta kazanlar kaynatarak yemek hazırlamıştır. Bu noktada gerçekten köyün ve bölgedeki diğer köylerin Türk askerlerinin gelmek üzere olduğunu düşünmesini gerektirecek bazı olayların geliştiği de sabittir. Örneğin Elma Dağı’na doğru çekilen Yunan kuvvetleriyle mücadele devam ederken Türk uçakları Uşak üzerinde görülmüş ve bu uçaklar halka

²⁸ 1945 doğumlu köy sakinlerinden Tahsin Özdemir ile yapılan görüşme, görüşme tarihi; 03.08.2024.

²⁹ Bununla birlikte Trikopis'in birliklerinden ayrı olarak araziye taramak üzere hareket ettirilen 23. Tümen birliklerine de Uşak'ın kuzeyinde ayrıca teslim olanlar olmuştur. (Karayaman, 2023: 646).

kurtuluşu müjdeleyen beyannameler atmıştır. Hatta bu beyannamelerden bazıları Yunan asker ve subaylarına hitaben atılmış, Yunanlıların teslim olmaları ve halka zulmetmemeleri konusunda uyarılar yapılmıştır (Erat, 2001: 320-321).

Türk halkına hitaben atılan beyannamelerde yazılan metinlerde; “Sevgili Türkiyeliler, Sevgili Kardeşler; Türk Ordusu Yunan Ordusunu perişan etti. Yunanlılar her tarafta topunu tüfeğini bırakıp inhizam ve dehşet içinde kaçıyor. Etrafı sarılanlar her yerde teslim oluyor... Ey Ahali! Sakın korkmayınız. Sizi kurtarmak için üç senedir dağlarda çarpışan ordumuza Cenab-ı Hakk büyük bir zafer verdi... Kaçan düşmanın yanında kalan her köy bilsin ki, Türk Ordusu yirmi dört saat geçmeden yetişiyor. Bir de hangi Yunan Kıtası veya kumandanı mezalim yaparsa, onun numarasını, kumandanının ismini öğreniniz.” denilmiştir. Yunanlılara hitaben atılan beyannamelerde ise “Ey Yunan Kumandanları, Yunan Zabitleri ve Yunan Askerleri! Mağlup ve münzehim Yunan fırkaları topunu tüfeğini bırakıp kaçıyor... Her tarafınız sarılmıştır. Kaçamayacaksınız. Teslim olanlar açlık, sefalet ve mahrumiyet ile sürünerek ölmekten kurtuluyorlar... Gerek kumandan zabitlerin emri ile gerek münferiden her türlü zulüm ve yangından şahsen sorumlusunuz...” denilmiştir (Erat, 2001: 320-321).

Bu beyannameler sayesinde Uşak’ın kurtulmak üzere olduğu ve Yunanlıların büyük bir bozguna uğradığı haberi bölgede hızla yayılmıştır. Bunun üzerine Çamyuva Köyü sakinleri büyük birlikler halinde bir düşman ordusu değil, kurtarıcı Türk ordusunun gelmesini beklemiştir. Ancak köy sakinlerinin erzak hazırlıklarını yaptıkları gün gelen Türk birliği değil yaklaşık 12000 kişilik bir düşman ordusunun öncü birlikleri olmuştur. Köy sakinlerinden kaçabilenler Kusura Deresi’nin etrafındaki ormanlıklara doğru koşmuş, kaçamayanlar ise ilginç olaylara şahit olmuştur. Geçtiği köyleri yakarak kaçan aç ve bitkin Yunan askerleri, Çamyuva Köyü’nde toplanan erzakın kendilerine hazırlandığını düşünerek köyü yakmamış ve köy sakinlerine dokunmamıştır. Ancak yine de gıda ve erzak ihtiyacını karşılamak amacıyla köy hanelerinden alabildikleri eşyaları yağma yoluyla toplamıştır³⁰.

Bu noktada Yunan takibi sırasında tutulan askeri raporlarla uyuşmayan bir durum ortaya çıkmaktadır. Askeri raporlarda birkaç kez üst komutanlıklara Minkarip (Çamyuva) Köyü’nün yandığıyla ilgili bilgiler iletilmiştir. Nitekim 4. Kolordu’ya bağlı 23. Tümen Süvari Bölüğü’nün kolbaşısının 2 Eylül 1922 tarihinde saat 14:00’da Çarikköy’e geldiği ve buradan kuzeyde bulunan Minkarip Köyü’nün yandığını gördüğü ifade edilmiştir (Parlak, 1983: 325; Karayaman, 2023: 541). Yine bu sırada kuzeyden gelen atlı bir köylü ile 57. Tümen’in satın alma memurunun Kosur (Kusura) Boğazı’nda çok sayıda Yunan bulunduğu ve köyleri yakmakta olduğu belirtilmiştir. 23. Tümen süvari bölük komutanının aynı şekilde “Bir düşman kuvvetinin Murat Dağı’ndan inerek Minkarip-Aşağı Karacahisar’a geldiğini ve köyleri yaktığını” belirten raporu mevcuttur. Yine 5. Kafkas Tümeni komutanının kolorduya raporunda bu iki köyün yakıldığı haberinden bahsedilmiştir (ATASE, 1995: 75 vd.).

Bu raporların gerçeği yansıtmadığı konusunda bazı şüpheler görülmektedir. Örneğin Çarikköy’e gelen kolbaşısının buradan Minkarip Köyü’nün yandığını görmesinin raporlanması, iki köy arasında kuş uçuşu 20 kilometre mesafe bulunduğu ve aradaki arazinin engebelerle örtülü olduğu düşünüldüğünde yanıltıcı olabilir. En azından Çamyuva Köyü’nün ve çevresindeki köylerin birbirine yakın ve vadiler içinde yer almasından hareketle kolbaşısının dumanların yükseldiği başka bir köyü Çamyuva Köyü zannetmesi olasıdır. Yine savaş ortamının kargaşasında bütün köylerin yandığı haberi yayılırken Çamyuva Köyü’nün komşu köylerle birlikte yandığının zannedilmesi mümkündür. Köyün yakıldığı bilgisini şüpheli ve hatta gerçeğe aykırı kılan en önemli neden Çamyuva Köyü’nün sakinlerinin hafızasında böyle bir yakılma olayının yer etmemiş olmasıdır³¹. Üzerinden henüz bir asır geçen bir olayda eğer köyün yakılması gibi bir trajedi yaşansaydı mutlaka hafızalarda yaşatılan bazı anlatılar olması gerekirdi. Diğer taraftan Yunan birliklerine özgür bir komutan olarak son kez komuta ettiği ve her şeyin bittiğini gördüğü yer olan Çamyuva Köyü’nde Trikopis’in canını ve ordusunu kurtarmak yerine köyün yakılmasıyla oyalanması ya da düşmana teslim olmadan düşmanın gazabını cezbedecek anlamsız bir tahrikte bulunması olası görülmemektedir³².

Görüldüğü gibi Çamyuva Köyü, bozguna uğrayan Yunan işgal ordularının ana gövdesinin sınırlı ateş gücünü son kullandığı ve teslim bayrağını çektiği yerdir. Bundan dolayı bu bölgede ve çevresinde çok fazla düşman silahı

³⁰ 1933 doğumlu köy sakinlerinden Mehmet Ali Sayar ile yapılan görüşme, görüşme tarihi; 01.08.2024; 1945 doğumlu köy sakinlerinden Tahsin Özdemir ile yapılan görüşme, görüşme tarihi; 03.08.2024; 1943 doğumlu köy sakinlerinden Hidayet Işık ile yapılan görüşme, görüşme tarihi; 01.08.2024; 1956 doğumlu köy sakinlerinden Cemile Açar ile yapılan görüşme, görüşme tarihi; 22.07.2024.

³¹ 1933 doğumlu köy sakinlerinden Mehmet Ali Sayar ile yapılan görüşme, görüşme tarihi, 01.08.2024; 1945 doğumlu köy sakinlerinden Tahsin Özdemir ile yapılan görüşme, görüşme tarihi, 03.08.2024; 1943 doğumlu köy sakinlerinden Hidayet Işık ile yapılan görüşme, görüşme tarihi; 01.08.2024; 1956 doğumlu köy sakinlerinden Cemile Açar ile yapılan görüşme, görüşme tarihi; 22.07.2024.

³² Bununla birlikte köy sakinlerinin aktardıklarına göre köyün bir yangına maruz kalmamasına rağmen yakıldığı algısını kuvvetlendirecek bazı olayların gerçekleştiği de görülmektedir. Buna göre günlerdir aç ve bitkin halde Çamyuva Köyü’ne gelen Yunan askerleri gıda tedariki amacıyla köy sakinlerinden Alışanoğlu hanesine ait 20 kadar arı kovanından bal elde etmek amacıyla ateş yakıp bu kovanlara duman tutmuştur. Ancak kazayla bu ateş kovanları tutuşturmuş ve kovanlar yanmıştır. Köy yerleşim yerinden uzakta yer alan bu kovanların ateşi evlere ulaşmamıştır, 1949 doğumlu köy sakinlerinden Ayşe Özdemir ile yapılan görüşme, görüşme tarihi; 03.08.2024.

birakılmıştır. Bunların bazıları Yunan komutanları tarafından Türk birliklerinin eline geçmemesi için imha edilmiştir. Nitekim askeri raporlarda ve Trikopis'in ifadelerinde topraklar cephanenin imhası emri verildiği anlaşılmaktadır (ATASE, 1995: 81). Hatta Trikopis'in gururuna yediremeyip kılıcını bile teslim etmemek için yaverine kırdırdığı bilinmektedir (Sarısaman, 2022: 145). Çamyuva Köyü civarında ve özellikle bunların işlevsiz hale gelmesi için kasten bırakıldığı Kusura Deresi'nde o kadar silah ve mühimmat kalmıştır ki 4. Kolordu Komutanlığı, 5. Kafkas Tümeni'nden bir taburu "Minkarip dolaylarında silah, eşya, araç, gereç ve Yunan döküntülerini toplamak için" bırakmak zorunda kalmıştır (ATASE, 1995: 106). Nitekim günümüzde Çamyuva Köyü sakinlerinden bazılarına bu silahlardan miras kaldığı ifade edilmektedir. Örneğin yakın zamanda vefat eden Mehmet Sezer isimli köy sakininde rütbeli bir Yunan subayına ait kılıcın korunmuş olduğu bilinmektedir. Sadece silah değil, düzensiz geri çekilmeden dolayı kaybolan ya da firar eden bazı Yunan askerler de köy sakinlerince ele geçirilmiştir. Bunların bir kısmının öldürülerek etkisiz hale getirildiği bir kısmının ise teslim edilinceye kadar iş gücü olarak kullanıldığı belirtilmektedir. Bugün köy yerleşim alanında ayrı yerlerde yüzlerce metre uzunluğunda onlarca duvar bu esirlere yaptırılmıştır³³. Gerçekten de köy nüfusunun geçmişi düşünüldüğünde bu duvarları yapmaya mesai harcayacak gerekli iş gücünü çıkarmanın mümkün olmaması, bu aktarılanları destekler niteliktedir.

4. Sonuç

Uşak Merkez'e bağlı Çamyuva (Mıngırıp) Köyü hakkında en eski yazısız kaynaklar, bölgede Roma ve Bizans döneminin izlerini taşımaktadır. Günümüzde yerleşim yeri içerisinde hala gözlemlenebilir haldeki bu kalıntılar arasında, definecilik faaliyetleri ile gün yüzüne çıkarılmış lahitler, sütun ve kabartma taş yapılar yer almaktadır. Köy sakinlerinin ifade ettiğine göre bundan başka taşınır birçok buluntu, Uşak'ta keşfedilen Karun Hazine'lerinin trajik hikayesine benzer şekilde, bilinçsiz kullanımın ve tarihi eser kaçakçılığının kurbanı olmuştur. Bu bakımdan köyün bu tür değerlerinin ilgili idari merciler tarafından keşfedilip daha ayrıntılı araştırma konuları haline getirilmesi ve koruma altına alınması zorunluluk arz etmektedir. Köyün Roma ve Bizans dönemi yerleşimlerinden sonra Türk-İslam topluluklarının yerleşim alanı olana kadar bir süre atıl kaldığı düşünülebilir. Türk-İslam topluluklarının yerleşimiyle birlikte ve özellikle Osmanlı döneminde ise köy, ayrıntılı hukuki metinler çerçevesinde yazılı kaynaklara konu olmuştur. 16. yüzyıldaki tahrir defterleri ile 19. yüzyıldaki nüfus ve temettuat defterleri bu yazılı kaynakların başında gelmektedir.

Çamyuva Köyü'nün Cumhuriyet dönemi öncesinde yazılı kaynaklara ayrıntılı olarak konu edildiği en önemli tarihi olay ise Kurtuluş Savaşı'nın Batı Cephesi çarpışmalarında Başkomutan Meydan Muharebesi'nin sonucu olarak yaşanan, Yunan ordusunun ana gövdesinin ve bu ordunun başkomutanı olan Trikopis'in teslim olması olayıdır. Bu çalışmaya kadar, akademik araştırmalarda Yunan ordusunun geri çekilmesi sürecinde birkaç kelime veya cümleyle ismi geçen Çamyuva Köyü'nün askeri raporlarda ve hem Türk hem Yunan komutanların hatıralarında ayrıntılı olarak bahsedilen önemli bir yer olduğu bu çalışmayla ortaya konulmuştur. Ayrıntılı askeri raporlar, askeri kroki ve ilgili komutanların hatıraları birlikte değerlendirildiğinde genel kanının aksine Trikopis'in fiilen teslim olduğu yerin Çamyuva Köyü olduğu görülmektedir. Trikopis'in teslim alındığı yerin tam tespiti ve farklı yerler olarak gösterilmesi konusunda kafa karışıklığının nedeni, öncelikle teslim alan Türk askerlerinin birbirinden farklı iddiaları, sonra fiili teslimiyetin yanında ayrıca bir protokolle teslim töreninin yapılmış olmasıdır. Halbuki hem köy sakinlerinin toplumsal hafızası hem Trikopis'in bizzat kendi hatıraları, özgür bir ordu komutanı olarak Türk topraklarında kaçabildiği son yerin Çamyuva Köyü olduğunu ispatlamaktadır.

Kaynakça

- Akgül, M. (1988). Kütahya Tahrir Defterlerine Göre Uşak Nahiyesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akok, M. (2006). Uşak Ulu Camii. Vakıflar Dergisi, (3), 69-72.
- Alman Haritacılık Çalışmaları, "Library of Congress", <https://www.loc.gov/resource/>, (Erişim: 07.08.2024).
- Altıntaş, A. (2011). Milli Mücadelede Afyonkarahisar. Afyon: Afyonkarahisar Valiliği Yayınları.
- Belen, F. (1973). Askeri Siyasal ve Sosyal Yönleriyle Türk Kurtuluş Savaş. Ankara: Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Cumhuriyetin 50. Yıldönümü Yayınları.
- Cankut, A. (2023). Uşak ve Havalisinde Kurtuluş Mücadelesi. Uşak'ın Yunan İşgalinden Kurtuluşunun 100. Yıl Hatırası İçinde (s. 285-310). Ankara: Nobel Yayınları.
- Çağatay, S. (1954). Türkçede ñ-ğ Sesine Dair. Türk Dili Araştırmaları Yıllığı – Belleten, (2), 15-30.
- Çakır, İ.E. (2010). Uşak Kazası (1676 tarihli avârız defterine göre). Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, (28) 27-47.

³³ 1943 doğumlu köy sakinlerinden Hidayet Işık ile yapılan görüşme, görüşme tarihi; 01.08.2024.

- Çakmak, B. (2011). Uşak Kazası'nda Mekânın Mülkî-İdarî Askerî-Adlî-Ticarî Organizasyonu ve Mülkî Nahiyelerin Yönetimi (1870-1908). Edebiyat Fakültesi Dergisi, 31(2), 47-76.
- Çelik, T. (2022). Uşak'tan Derlenen Efsaneler Üzerine Bir İnceleme, Çanakkale: Paradigma Akademi Yayınları.
- Dahiliye Vekaleti. (1928). Son Taksimatı Mülkiyede Köylerimizin Adları, Ankara: Dahiliye Vekaleti Yayınları.
- Doğru, D. (2001). 19. Yüzyılda Uşak'ın İdari Taksimatı. 21. Yüzyılın Eşiğinde Uşak Sempozyumu Cilt 1, İstanbul: Uşaklılar Eğitim ve Kültür Vakfı Yayınları.
- Erat, M. (2001). Milli Mücadelede Uşak, 21. Yüzyılın Eşiğinde Uşak Sempozyumu Cilt 1, Uşaklılar Eğitim ve Kültür Vakfı Yayınları, İstanbul, 2001, ss. 313-329.
- Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları (ATASE). (1995). Türk İstiklal Harbi 2. Cilt Batı Cephesi 6. Kısım 3. Kitap, Ankara: Genelkurmay Basım Evi.
- Gökçe, T. (2001). Tahrir Defterlerine Göre 16. Yüzyılda Uşak, M. Turgut H. Develi. (Ed.), 21. Yüzyılın Eşiğinde Uşak Sempozyumu Cilt 1 içinde, (s. 201-217). İstanbul: Uşaklılar Eğitim ve Kültür Vakfı Yayınları.
- Gülsevin, G. (2001). Uşak İli Ağızlarının Ortak Özellikleri Ve Ağız Bölgeleri, M. Turgut H. Develi. (Ed.), 21. Yüzyılın Eşiğinde Uşak Sempozyumu Cilt 1 içinde. (s.63-70). İstanbul: Uşaklılar Eğitim ve Kültür Vakfı Yayınları.
- Karataş, M. ve Metin, M. (2023). Atatürk'ün Esir Aldığı Yunan General Nikolaos Trikupis Ve Talas Üsera Garnizonu. History studies international journal of history, 6(1), 39-60.
- Karayaman, M. (2023). Yunan Ordusu Başkomutanı General Trikupis'i Kim Esir Aldı? Tartışmalar Yorumlar. Uşak'ın Yunan İşgalinden Kurtuluşunun 100. Yıl Hatırası İçinde (s. 639-674). Ankara: Nobel Yayınları.
- Kaya, A. (2016). Uşak İli Nüfusunun Başlıca Özellikleri. Tarih Okulu Dergisi, (26), 389-415.
- Küçük, B. (2019). 20 No.lu Uşak Şer'iyye Sicilinin Sosyal Kültürel Ve İktisadi Açısından Değerlendirilmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Köy İşleri Bakanlığı. (1965). Köy envanter etütlerine göre uşak, Ankara: Köy İşleri Bakanlığı Yayınları.
- Özdeğer, M. (2001). 15-16. Yüzyıl Arşiv Kaynaklarına Göre Uşak Kazasının Sosyal Ve Ekonomik Tarihi, İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Parlak, T. (1983). İşgalden Kurtuluşa 2-Yunan Ege'den Nasıl Gitti, İzmir: İzmir Sosyal Hizmetler Vakfı Kültür Yayınları.
- Sarısamam, S. (2022). Yunan Başkomutanı Trikopis'in Esareti Üzerine. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 24(100. Yılında Kocatepe-Büyük Taarruz Özel Sayısı), 129-151.
- Tutsak, S. (1994). Uşak Kazasında Mülki Taksimatın Gelişimi. Tarih İncelemeleri Dergisi, 9(1), 309-325.
- Varlık, M. Ç. (1986). 16. Yüzyıl Osmanlı İdari Teşkilatında Kütahya, Türklük Araştırmaları Dergisi, (2), 201-239.

Araştırmacıların Çıkar Çatışması Beyanı

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Etik kurul izni ve/veya yasal/özel izin alınmasına gerek olmayan bu çalışmada araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Yazar, makalenin tamamına yalnız kendisinin katkı sağlamış olduğunu beyan eder.

History Of Çamyuva Village, Affiliated To Uşak Center And Its Place In The War Of Independence

Yücel Özdemir

Extended Abstract

The history of Çamyuva Village as a settlement dates back to long before the Turks arrived in the region. In fact, ruins such as old stone structures, columns and graves that do not belong to the Turkish community confirm this situation. Thanks to some of the pictures shown in the study, it is understood that Çamyuva Village was the scene of human settlement in very old times. In fact, a picture with a human figure on it, used on the wall of a house, was added. Again, a picture of a column stone with lines on it, used as a stepping stone of a barn, was added. After the short-lived political changes that occurred when the Turks arrived in the region, a long and stable period began with the rule of the Ottoman State. During this period, especially the census books, population records and dividend records provide important information about the history of Çamyuva Village. Thanks to the rich legal resources of the Ottoman State, the oldest written documents related to the village can be reached and a meaningful process can be followed from the past to the present. In particular, the tax and population records from the 19th century have survived to the present in great detail. However, while investigating the historical, social and cultural structure in documents remaining from the Ottoman Empire, there are some challenging confusions caused by the old name of the village. The main reason for this confusion is that the old name of the village is not recorded in a single form in the texts. In addition, the fact that the village changed its name after the Republican period is an element that makes it difficult to establish a connection between the past and the present. Some pictures that help explain this situation have been added to the study. In particular, a picture showing a document from the Republican period regarding the old name of Çamyuva Village has been added. Again, a picture regarding a title deed belonging to a field from the last period of the Ottoman Empire has been added. Some other detailed information about the history of Çamyuva Village is based on military reports and records describing the events during the Greek occupation. The Greek occupation army was able to continue its retreat operation, which it started as a result of the “Büyük Taarruz”, until it reached Çamyuva Village, where it surrendered helplessly. This situation is expressed in the reports of the Turkish unit commanders who captured the Greek army and in the memoirs of the Greek army commander-in-chief Trikopis. The publications of the Turkish General Staff, the memoirs of Fahri Belen, and the military reports of the 5th Caucasian Division are illuminating on this subject. In addition, some remarkable events experienced by the residents of Çamyuva Village during the relevant period have been transferred to the present day through social memory. In particular, there are narratives and military reports that reveal the actions of the Greek occupation army to burn and pillage settlements during the withdrawal process. In this respect, it is important that the village carries some exceptional and interesting memories. Indeed, according to what some elderly villagers tell today, the largest group of the Greek army came to the village and collected food from the village. Thanks to this food, unlike other villages, they did not burn Çamyuva Village or kill the villagers. At this point, the accuracy of the information contained in some academic publications and military reports on the events of the War of Independence has been discussed in the study. It is interesting that Çamyuva Village, despite being the scene of such important historical events, is rarely mentioned in academic studies. This study attempts to explain both the historical importance of the village in these events and the spatial discussions regarding the surrender of the Greek army and its commander-in-chief Trikopis. While examining these memories of the War of Independence in Çamyuva Village, detailed military reports published by the General Staff, memories of some War of Independence commanders, some important academic studies and of course the consistent narratives of the elderly villagers of today were taken as basis.